

Styrelsen	2025-06-13
Handling nr	7.4
Handläggare	Camilla Holtet
Daterad	2025-05-21
Reviderad	

Till
Styrelsen för Västtrafik AB

Återkoppling yrkande IKN uppföljning trafikförsörjningsprogrammet

Skövde dag som ovan

Lars Backström

Camilla Holtet

Uppföljning 2024 Regionalt trafikförsörjningsprogram i Västra Götaland

Västtrafik analys och åtgärder inför IKN 2025-06-18.

Bakgrund

IKN tog vid sitt möte 2025-04-04 beslut om följande yrkande:

Infrastruktur och kollektivtrafiknämnden ger förvaltningen och Västtrafik i uppdrag att till nämndssammanträdet i juni 2025 skriftligen återkomma med en analys av den svaga utvecklingen sedan förra årets uppföljning av målen i trafikförsörjningsprogrammet, samt vilka initiativ som tagits under förra året med anledningen av den svaga utvecklingen.

Infrastruktur och kollektivtrafiknämnden ger förvaltningen och Västtrafik i uppdrag att till nämndssammanträdet i juni 2025 skriftligen återkomma med förslag på åtgärder som på kort-och medellång sikt kan öka måluppfyllelsen i nu gällande och kommande Trafikförsörjningsprogram.

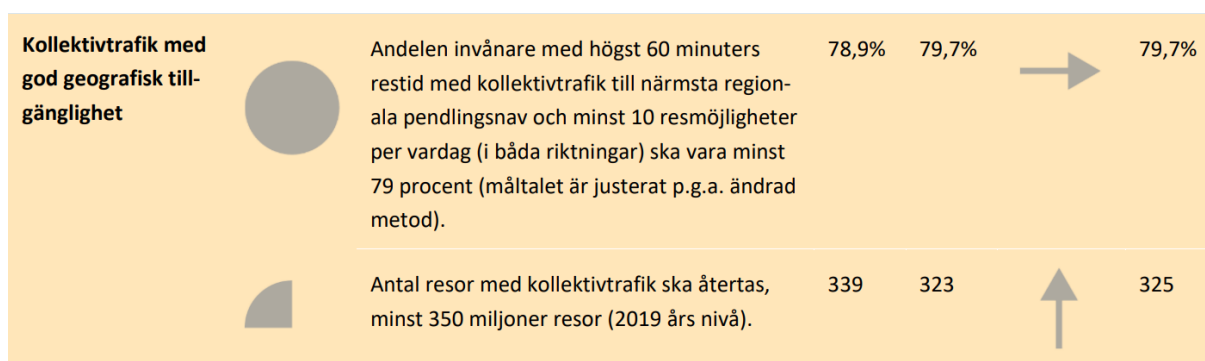
Västtrafiks kommentar:

Västtrafik följer löpande utvecklingen av satta mål och rapporterar löpande till Infrastruktur och kollektivtrafiknämnden enligt den process för uppföljning som nämnden beslutat kring årligt uppdrag. Planer och åtgärder för att nå målen sätts och följs löpande upp. Det som här redovisas är en summering av tidigare redovisade planer och åtgärder.

Beskrivning per målområde/målområden

Från rapport ”Uppföljning 2024 Regionalt trafikförsörjningsprogram i Västra Götaland”:

Mål	Samlad måluppfyllelse	Måltal 2025			Utveckling mot mål senaste året	2024
			2018	2023		
Andelen hållbara resor ska öka i hela Västra Götaland - med ambition att alla resor ska vara hållbara		Kollektivtrafikens marknadsandel ska återtas, minst 33 procent.	33%	33%	↓	28%
		Andelen resor med kollektivtrafik, cykel och gång ska återtas, minst 40 procent.	39%	41%	→	41%

Utdrag från rapport "Västtrafik – analys marknadsandel 2024" från Enkätfabriken framtagen på uppdrag av Svensk kollektivtrafik:

"Sammanfattningsvis minskar Västtrafiks marknadsandel av flera olika skäl. Några skäl går att koppla till metodförändringar i Kollektivtrafikbarometern som antingen genomförts medvetet, eller omedvetet på grund av svårigheter att upprepa mätningar från tidigare år. Gällande det senare består svårigheten i brist på transparens kring den fullständiga metodologiska beskrivningen från tidigare leverantör. Samtidigt framträder även omvärldsförändringar som sannolikt har haft påverkan på 2024 års marknadsandel, bland annat en ökning av bilresor som delvis troligen beror på minskade kostnader att resa med bil."

Västtrafiks kommentar:

För att nå om ökad marknadsandel för kollektivtrafiken krävs en starkt förbättrad framkomlighet och att kollektivtrafiken prioriteras i gaturummet. Idag är framkomligheten kraftigt försämrad bland annat på grund av ökad biltrafik och pågående arbeten kring stora infrastrukturprojekt i framför allt Göteborgsområdet. Om inte nya körfält för kollektivtrafiken adderas behöver framkomlighet öka genom att existerande körfält dedikeras för kollektivtrafik. Det är endast genom förbättrad framkomlighet som kollektivtrafikens attraktivitet det vill säga pålitlighet och restidskvot kan stärkas till den utsträckningen att de uppsatta målen blir möjliga att nå.

Ett fokusområde under 2024 har varit att öka resandet och marknadsandelen för hållbart resande genom att fortsätta arbeta för resenärernas vilja, förtroende och trygghet att resa tillsammans, samt förbättra och utveckla resmöjligheter och trafikinformation. Flera kampanjer för att driva beteendeförändring och satsningar på fler turer har genomförts. Arbetet med att förenkla för kunderna under trafikstörningar pågår.

Att skapa ekonomiskt utrymme för att finansiera fortsatta satsningar för ökat hållbart resande (främst genom intäktssäkring) har som tidigare ett särskilt fokus, bland annat genom åtgärder för att reducera fuskåkningen. Här kan effektivare biljettkontroll med förändrat arbetssätt nämnas.

Ett ytterligare fokusområde handlar om samhällsutveckling och att påverka samhällsplaneringen mot ett hållbart resande. Att anpassa och utveckla erbjudandet mot att leverera på en större del av människors resbehov och därmed verka för ett väl fungerande hållbart mobilitetssystem. Utvärdering av genomförda tester inom dynamisk kollektivtrafik är genomförda. Ytterligare tester planeras och har startas upp under 2025.

Att framöver fortsätta verka för kollektivtrafikens framkomlighet och prioritering kommer framöver vara avgörande för att nå målen om ökat hållbart resande. Här har flera åtgärder initierats under hösten 2024 och våren 2025 och det kommer de kommande åren vara ett nödvändigt fokus.

Västtrafik genomför stora satsningar under de kommande åren, främst inom tåg och spårvagnstrafiken. Nya fordon för spårvagn- och tågtrafiken, ny spårväg på Lindholmen och öppnande

av den första delen av Västlänken (genom station centralen) innebär en satsning på utbyggd kapacitet och förbättrad kollektivtrafik i Västsverige. Bedömning är dock att andra åtgärder, än kollektivtrafikens egna satsningar, kommer att behövas för att uppnå målen för marknadsandelarna. Förändrat beteende hos resenärer som åker bil kommer att krävas i tillägg till nödvändigheten av förbättrad framkomlighet i städerna.

Resandeutvecklingen är beroende av arbetet framöver med att påverka samhällsplaneringen i en hållbar riktning tillsammans med andra aktörer. Anpassning och utveckling av erbjudandet mot att leverera på en större del av människors resbehov och därmed verka för ett väl fungerande hållbart mobilitetssystem är även delar i detta arbete. Utbyggnaden av infrastruktur och tillgång till fordon inom spårvagnstrafiken stor roll för resandeutvecklingen.

Bland annat är följande prioriterade förflyttningar, med koppling till att öka marknadsandelen och resandet, identifierade för år 2025-2027:

Korta restiderna i stadstrafiken i Göteborg.

Handlar om att gå från trängsel och långa restider i centrala Göteborg, till en trafikmiljö med bra framkomlighet som skapar förutsättningar att korta restiderna. Skapar effektiva, pålitliga resor och en bättre arbetsmiljö för förarna.

Så här ska det gå till:

Gemensamt arbete kring trafiksituationen i Göteborg som bl a innebär att Västtrafik och Stadsmiljöförvaltningen ska ta fram genomföra prioritera framkomlighetsåtgärder ur ett kortare tidsperspektiv (1-5 år) samt tester av framkomlighetsåtgärder under 2025-2026. Exempel på områden och platser som är identifierade är Polhemsplatsen/Åkareplatsen och Centralstationen/Drottningtorget. Åtgärdsförslag har börjats arbetas fram under våren 2025 men det handlar också om att säkerställa ett kontinuerligt gemensamt arbete för att vidta åtgärder för förbättrad framkomlighet som löper över tid.

På lång sikt, säkra finansiering av nyckelinvesteringar enligt Koll 2035 ex Allélänken.

Trafikutveckla

Från ett manuellt och personberoende arbetssätt till ett mindre sårbart, som ger en samlad överblick. Frigör resurser och gör oss bättre på att beräkna förväntade effekter på ekonomi, resande och samhällsnytta.

Så här ska det gå till:

Etablera ett systemstöd som ger överblick, tillförlitliga data och möjlighet för alla berörda att följa och följa upp trafikförändringar. Tester pågår för nytt systemstöd under våren 2025, en första version tas i bruk under hösten 2025. Utveckla vårt arbete med långsiktig planering, styrning och uppföljning. Förbättra våra metoder för trafikutveckling och hitta nya verktyg, inklusive AI. Två test kring att nyttja data på nya sätt pågår.

Målet om att andel invånare som är satt kopplat till restid och antal resmöjligheter för att uppnå god geografisk tillgänglighet är uppnått sen flera år tillbaka och fortsatt ligger väl i nivå.

Beskrivning per målområde/målområden

Från rapport ”Uppföljning 2024 Regionalt trafikförsörjningsprogram i Västra Götaland”:

Mål	Samlad måluppfyllelse 2024	Måltal 2025	2018	2023	Utveckling mot mål senaste året	2024
Kollektivtrafiken är enkel, trygg och inkluderande		Andelen invånare som anser att det är enkelt att resa med Västtrafik ska öka till minst 65 procent.	61%	62%	→	62%
		Andelen invånare som känner trygghet att resa med Västtrafik ska öka till minst 70 procent.	66%	65%	→	65%
		Antal prioriterade hållplatser och terminaler som är anpassade för personer med funktionsnedsättning ska öka till minst 800.	385	637	→	637

Västtrafiks kommentar:

Nytt viserings- och biljettsystem

Västtrafiks system för visering av biljetter, försäljning ombord samt försäljning hos försäljningsombud, kommer inom några år att vara föråldrade och behöver ersättas. Regionstyrelsen fattade i februari 2024 genomförandebeslut för den ägarstyrda reinvestering som krävs för detta systemskifte. Förberedelse för upphandling påbörjades under 2023 men tilldelning av avtalet blev försenad på grund av överprövning i flera instanser. I januari 2025 var den rättsliga prövningen över och avtal tecknas i första kvartalet, varefter etablering påbörjas. Parallellt förbereds utveckling i Västtrafiks egen regi av de tjänster och system som inte omfattas av upphandlingen. Systemskiftet är både komplext och omfattande och kommer därför att ta ett antal år att genomföra, bland annat eftersom Västtrafiks samtliga fordon berörs. Planen är att det ska vara genomfört till 2030.

Trygghet, säkerhet och tillgänglighet

En avgörande del för ökad trygghet i och omkring kollektivtrafiken är en strategisk samverkan med kommunerna i regionen, både inom samhällsbyggnadssektorn och i det sociala arbetet. Västtrafiks uppdrag inom samhällsutveckling behövs för att inkludera det brottsförebyggande arbetet i processen. Genom Västtrafiks bidrag till kommunernas brottsförebyggande arbete kommer Västtrafiks trygghetsarbete fortsatt formas och utvecklas under 2025. Fortsatt utvecklingsarbete inom organisationen krävs för att möjliggöra ökad samverkan med kommunerna i regionen för ökad trygghet i kollektivtrafiken. Genom kommunal samverkan kan Västtrafik möjliggöra för kommunernas trygghetsresurser att verka i sitt uppdrag även på kollektivtrafikens arenor.

Västtrafik har under 2025 påbörjat arbetet med handlingsplan för en kollektivtrafik på jämlika villkor, parallellt med att den strategiska planen för kollektivtrafik på jämlika villkor revideras. Handlingsplanen kommer innefatta arbete med målsättning att hela resekedjan fungerar för alla resenärsgupper, samverkan och dialog med funktionshinderorganisationer, barn och unga och implementering av framtagna riktlinjer för att ta sig ombord, färdas och ta sig av fordonet samt

tillgänglighetsanpassning av hållplatser. Under 2025 kommer Västtrafik att vidareutveckla sitt arbete med sociala analyser med syfte att säkerställa att hänsyn är tagen till sociala faktorer i processer, innovations- och utvecklingsprojekt.

Utveckla information och kommunikation gentemot resenärer

Inom området har aktiviteter för att utveckla information och kommunikation vid både planerade och oplanerade trafikförändringar/störningar gentemot resenärer genomförts. Framtidens Trafikinformationsprogram (FTI) är den absolut mest omfattande aktiviteten, vilken sträcker sig över en lång tidsperiod. Inom FTI är målet att bli mer digitala, mindre manuella och i många avseenden hitta till en snabbare och mer precis information till kund. Under året har bland annat tester genomförts där trafikföretag själva ges möjlighet att genomföra vissa åtgärder i systemen.

Resenärsmiljö vid hållplatser och arbetet vidare med processen

I fråga om hållplatser arbetar Västtrafik med att få till en bra resenärsmiljö. Detta handlar om att anpassa hållplatslägen för olika kundgrupper, tillgänglighetsanpassa samt få hållplatser att på bästa sätt möta behoven för kunder och trafik. Bland annat har steg tagits för standardisering av ljudutrop på spårvagn samt ombyggnationer för att möta de nya längre spårvagnarna.

Uppgifter för antalet prioriterade hållplatser 2024 som är anpassade för personer med funktionsnedsättning har inte kunnat sammanställas. Förklaringen är att det funnits en oklarhet i ansvar och hur processen ska bedrivas. Under 2024 har *”Riktlinjer för tillgänglighet på hållplats – med fokus på personer med funktionsnedsättning”* tagits fram och beslutats. Riktlinjerna har bedrivits i samverkan med väghållare, VGR förvaltning för fastighet, stöd och service (Västfastigheter bygg och förvaltning) samt enheten för tillgänglighet på VGR. Riktlinjerna tydliggör hur Västtrafik tillsammans med övriga ansvariga parter vill arbeta. Västfastigheter bygg och förvaltning genomför under 2025 en inventering av hållplatser utifrån beslutade riktlinjer. Frågan är prioriterad i uppstartat arbete med ny handlingsplan för kollektivtrafik på jämlika villkor och följs löpande upp internt Västtrafik under året.

Beskrivning per målområde/målområden

Från rapport ”Uppföljning 2024 Regionalt trafikförsörjningsprogram i Västra Götaland”:

Mål	Samlad målupp- fyllelse 2024	Måltal 2025			Utveckl- ing mot mål sen- aste året	2024
			2018	2023		
Kollektivtrafiken ger låg miljöpåver- kan		Utsläppen av CO ₂ per personkilometer i kol- lektivtrafiken ska minska med minst 85 pro- cent jämfört med år 2006.	64% (2019)	71%		72%

Västtrafiks kommentar:

Genom kravställning i trafikavtal driver Västtrafik på arbetet för den klimatomställning som krävs för minskade utsläpp. Övergång till el utreds och genomförs i samband med nya upphandlingar. År 2030 beräknas all Västtrafiks stads- och tätortstrafik utföras med eldrift. Under 2025 tillkommer 130 stadsbussar på el. Utvecklingen för elbussar i regiontrafiken har varit mer utmanande. Bland annat i

att det tidigare inte fanns någon fordonsleverantör som uppfyllde hållbarhetskraven. I juni 2025 kommer dock de första bussarna i regiontrafik då totalt 90 elbussar börjar trafikera. Även på fartygssidan pågår en övergång mot eldrift i samband med nya trafikavtal. Under 2025 startar älvtrafiken i Göteborg med eldrift. Elektrifieringen bidrar positivt till samtliga målområden. Fartygstrafiken står för en stor andel av Västtrafiks totala utsläpp och minskning av utsläppen genom en övergång till eldrift är positiv för måluppfyllelse.

//